

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

આદિશ્વર જૈન

વિ.

ભારતીય સંઘ અને અન્ય

ઓક્ટોબર ૧૯, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ એસ. બી. સિન્હા અને ન્યાયમૂર્તિ દલવીર ભંડારી]

દાણચોરી કરનારાઓ અને વિદેશી વિનિમય હેરાફેરી કરનારાઓ (મિલકત જમી) અધિનિયમ, ૧૯૭૬-વિદેશી વિનિમયનું સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૭૪-કલમ ૩-માલની દાણચોરી માટે અટકાયત કરનારાઓ સામે અટકાયતનો આદેશ-અટકાયતનો સમયગાળો પૂરો થયો અને ફરીથી અટકાયત કરવામાં આવી/તેમાં છૂટછાટ આપવામાં આવી-નાગરિક જવાબદારીઓને ટાળવા માટે અટકાયત-અટકાયતના આદેશ સામે સેફેમા હેઠળ કાર્યવાહી-સમાવી:અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં અસ્પષ્ટ વિલંબ થયો

હતો, સામગ્રી દસ્તાવેજો અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા ન હતા અને સામગ્રી દસ્તાવેજો અટકાયત કરનારને પૂરા પાડવામાં આવ્યા ન હતા— આમ, અટકાયત આદેશ રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

અપીલન્ટ-કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર એલોય સ્ટીલની નિકાસ પર ડ્યુટી એન્ટાઈટલમેન્ટ પાસ બુક સ્કીમ હેઠળ ક્રેડિટ મેળવવા માટે હકદાર હતા. તેમણે કથિત રીતે એક પી. અપીલકર્તા દ્વારા નકલી અને ખોટા બિલની ખરીદી કરીને માલના મૂલ્ય અને વર્ણનની ખોટી જાહેરાત કરી હતી, જેની ૧૩.૧૦.૨૦૦૩ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તેને ૬.૦૧.૨૦૦૪ પર જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. અટકાયત માટેની દરખાસ્ત ૨૫.૦૬.૨૦૦૪ પર મોકલવામાં આવી હતી જેને ૦૨.૧૨.૨૦૦૪ પર મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. ૨૦.૧૨.૨૦૦૪ પર, ડિરેક્ટોરેટ ઓફ રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સના અધિકારીઓએ જણાવ્યું હતું કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ પછી અપીલકર્તાઓની પ્રવૃત્તિઓ તપાસ હેઠળ ન હતી અને બેંકને તેમના બેંક ખાતાઓને ડીફ્રીઝ કરવા વિનંતી કરી હતી. ત્યારબાદ, તા. ૦૫.૦૪.૨૦૦૫ પર, વિદેશી વિનિમય સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૭૪ હેઠળ અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાએ અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં અસ્પષ્ટ વિલંબના આધારે અટકાયતના આદેશને પડકારતી હેબિયસ કોર્પસની રિટ દાખલ કરી હતી. હાઈકોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી. લેટર પેટન્ટ અપીલ પણ

ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

ત્યારબાદ, અપીલકર્તા સામે સ્મગલર્સ એન્ડ ફોરેન એક્સચેન્જ મેનિપ્યુલેટર્સ (સંપત્તિ જમી) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી. તેથી, અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મહત્વપૂર્ણ સામગ્રી દસ્તાવેજોની બિન-પ્લેસમેન્ટના આધારે અટકાયત આદેશની કાયદેસરતા અથવા માન્યતાને પડકારતી વર્તમાન અપીલ; અટકાયત આદેશમાં ઉલ્લેખિત દસ્તાવેજોની બિન-પુરવઠો; અને અટકાયત અધિકારી તરફથી મનની બિન-અરજી. દરમિયાન, અટકાયતનો સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો હતો અને અપીલકર્તાને કસ્ટડીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧.૧. જો વિલંબને પૂરતા પ્રમાણમાં સમજાવવામાં આવે, તો તે વિદેશી વિનિમય સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૭૪ હેઠળ અટકાયતના આદેશને રદ કરવા માટેનો આધાર નહીં હોય, પરંતુ તાત્કાલિક કિસ્સામાં વિલંબનો મોટો ભાગ અસ્પષ્ટ રહે છે. હકીકત એ છે કે અટકાયતનો પ્રસ્તાવ ૦૨.૧૨.૨૦૦૪ પર કરવામાં આવ્યો હતો, અટકાયતનો આદેશ ચાર

મહિના પછી પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે સમજી શકાતું નથી. દરમિયાન ૨૦.૧૨.૨૦૦૪ પર, ડી. આર. આઈ. ના અધિકારીઓએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ પછીના વ્યવહારો તપાસ હેઠળ ન હતા અને અપીલકર્તાના તમામ બેંક ખાતાઓ ડીફ્રીઝ કરવામાં આવ્યા હતા. આ દસ્તાવેજો સામગ્રી હતા. તેથી, તેમના દ્વારા એકત્ર કરવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે અટકાયતનો આદેશ કેમ પસાર ન થઈ શક્યો તે સમજવું મુશ્કેલ હતું.(૮૦૬- જી-એચ ; ૮૦૬-બી-સી ; ૮૦૬-એફ-એચ)

૧.૨.સામાન્ય રીતે આ અદાલતે અપીલકર્તાને નવા આધારો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપીને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં, પરંતુ અટકાયતના આદેશને અલગ દ્રષ્ટિકોણથી ધ્યાનમાં લેવો પડી શકે છે. તે સાચું હોઈ શકે છે કે અટકાયતનો સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો છે. તે વધુ સાચું હોઈ શકે છે કે અપીલકર્તા સમગ્ર સમયગાળા માટે અટકાયતમાં રહ્યો હતો પરંતુ તે કહેવું એક બાબત છે કે આ સંજોગોમાં હેબિયસ કોર્પસની રિટ જારી કરી શકાતી નથી પરંતુ તે કહેવું બીજી બાબત છે કે અટકાયતનો આદેશ રદ કરવો જરૂરી છે જેથી અટકાયત કરનાર દાણચોરી અને વિદેશી વિનિમય હેરફેર (સંપત્તિ જમી) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ હેઠળ તેની નાગરિક જવાબદારીઓ ટાળી શકે અને તેની પોતાની પ્રતિષ્ઠાને પણ સુરક્ષિત કરી શકે. (૮૦૮-એચ; ૮૦૯-એ-બી)

૧.૩.અટકાયત અધિકારી સમક્ષ સામગ્રી દસ્તાવેજો ન મૂકવાના સંદર્ભમાં, પ્રતિવાદીએ દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તાએ વિવિધ નાગરિક મુકદ્દમાઓ શરૂ કરીને કાર્યવાહીમાં અવરોધ ઊભો કર્યો હતો.પરંતુ, નિર્વિવાદપણે, સિવિલ કોર્ટની કાર્યવાહી સાથે સંકળાયેલા તે દસ્તાવેજો અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા ન હતા. જો આવું ન કરવામાં આવ્યું હોત, તો અટકાયતનો આદેશ જારી કરવામાં વિલંબ માત્ર સમજાવી ન શકાયો હોત, પણ આ રીતે આદેશ પોતે જ દૂષિત થઈ ગયો હોત.વધુમાં, સિવિલ કોર્ટની કાર્યવાહી તા. ૧૯.૧૧.૨૦૦૪ પર પૂરી થઈ ગઈ હતી. દેખીતી રીતે, અટકાયત કરનાર સત્તાવાળાએ અપીલકર્તાની અટકાયત કરવા માટે તાત્કાલિક પગલાં લીધાં ન હતાં. દીવાની અદાલતની કાર્યવાહીને લગતા દસ્તાવેજો અટકાયત અધિકારી સમક્ષ કેમ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા તે સમજાવવામાં આવ્યું નથી. તેમના પોતાના પ્રદર્શન પર, ઉત્તરદાતાઓએ સ્વીકાર્યું કે તેઓ સંબંધિત દસ્તાવેજો હતા. (૮૦૯-સી; ૮૦૯-જી-એચ; ૮૧૦-એ-બી)

૧.૪.તમામ દસ્તાવેજો કે જે સામગ્રી નથી તે પૂરા પાડવાની જરૂર નથી. જે પ્રદાન કરવું જરૂરી છે તે સંબંધિત અને સામગ્રી દસ્તાવેજો છે, આમ, તમામ સંબંધિત દસ્તાવેજો પૂરા પાડવા આવશ્યક છે જેથી અટકાયત કરનારને અસરકારક પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે સક્ષમ બનાવી શકાય જે ભારતના બંધારણની કલમ

૨૨ (૫) હેઠળ તેનો મૂળભૂત અધિકાર છે. અસરકારક પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો અધિકાર પણ એક વૈધાનિક અધિકાર છે. અપીલકર્તા અને પી ના નિવેદનો સામગ્રી હતા. તેમને રોકી શકાયા ન હોત. જો ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોની મૂળ ઉપલબ્ધ ન હોત, તો તેની ઝીરોક્સ્ટ નકલો તેમને ઉપલબ્ધ કરાવી શકાતી હતી. વધુમાં, અટકાયતના આદેશના એક ભાગમાં ઉપરોક્ત દસ્તાવેજો પર આધાર રાખીને અટકાયત અધિકારી બીજા ભાગમાં એમ કહી શક્યા ન હોત કે તેઓ તેના પર આધાર રાખતા નથી. અટકાયત અધિકારીએ અટકાયતના આદેશમાં વિસ્તૃત રીતે ઉપરોક્ત નિવેદનોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો તે જ હકીકત એ હકીકતનો સંકેત આપે છે કે તેણે ઉપરોક્ત દસ્તાવેજો પર આધાર રાખ્યો હતો. અટકાયતના વિવાદિત આદેશના અગાઉના ભાગમાં પણ, એટલે કે અટકાયત સત્તાધિકારીએ પોતાના તારણો કાઢ્યા હોવાનું જણાય છે. તેથી, હાઈકોર્ટના ચુકાદાને ટકાવી શકાતો નથી. તેને રદ કરવામાં આવે છે અને અપીલકર્તા સામે પસાર કરવામાં આવેલા અટકાયતના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે. (૮૧૩-સી-૭)

સુનીતા જૈન વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય , ૨૦૦૬ ૩ એસ. સી. સી. ૩૨૧, પર આધાર રાખ્યો હતો.

કામરુન્નિસા વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય ૧૯૯૧-૧૧ એસ. સી. સી. ૧૨૮, વિશિષ્ટ.

રાજેન્દ્રકુમાર નટવરલાલ શાહ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય, (૧૯૮૮) ૩ એસ. સી. સી. ૧૫૩; રાજિન્દર અરોરા વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૪ એસ. સી. સી. ૭૯૬; એસ.કે સેરાજુલ્લ. વિ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય , (૧૯૭૫) ૨ એસસીસી ૭૮; અબ્દુલ સલામ અલીયાસ થિય્યાન સિયા થિયાન મોહમ્મદ, ડિટેનુ નંબર ૯૬૨, સામાન્ય જેલ, ત્રિવેન્દ્રમ વિ. ભારત સંઘ અને અન્ય, (૧૯૯૦) ૩ એસસીસી ૧૫; પી. સરવનન વિરુદ્ધ ટી. એન. રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૦૧) ૧૦ એસ. સી. સી. ૨૧૨ અને અહેમદ નાસર વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય, (૧૯૯૯) ૮ કલમ ૪૭૩, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન: સિવિલ અપીલ નંબર ૪૫૬૩/૨૦૦૬.

એલ. પી. એ. નંબર ૧૭/૨૦૦૬માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના તારીખ ૩૦.૩.૨૦૦૬ ના અંતિમ ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાની તરફેણમાં મુકુલ રોહતગી, અપરાજિત સિંહ, વિક્રમ ચૌધરી અને ડી. મહેશ બાબુ છે.

ભારતના પ્રતિવાદી સંઘ માટે વિકાસ સિંહ, એ. એસ. જી., ચિનમોય પ્રદીપ શર્મા, અમૃતા નારાયણ અને બી. કૃષ્ણ પ્રસાદ.

પંજાબ રાજ્ય માટે આર. કે. રાઠોડ, એમ. કે. વેન્ના અને અરુણ કે. સિંહા.

અદાલતના ચુકાદાને ન્યાયમૂર્તિ એસ. બી. સિન્હા. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

પરવાનગી આપવામાં આવી.

અમારી સમક્ષ અપીલ કરનારને વિદેશી વિનિમય સંરક્ષણ અને દાણચોરી પ્રવૃત્તિઓ નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૭૪ (ટૂંકમાં "કોફેપોસા") ની કલમ ૩ હેઠળ અટકાયતમાં લેવામાં આવ્યો હતો. તેઓ એક કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર છે, જે કંપની અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધાયેલી અને નિગમિત છે, જેને મેસર્સ સુંદેશ સિંગ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. તે એક નિકાસકાર હતો અને તેના માટે માન્ય લાઇસન્સ ધરાવતો હતો. આ કંપની એલોય સ્ટીલના ઉત્પાદનોની નિકાસ કરવાની હતી. એલોય સ્ટીલની નિકાસ કર્યા પછી, તે નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ભારત સરકાર દ્વારા રજૂ કરાયેલી ડ્યુટી એન્ટાઇટલમેન્ટ પાસ બુક (DEPB) યોજના હેઠળ ક્રેડિટ

મેળવવા માટે હકદાર હતી. તેણે કથિત રીતે પ્રભજોત સિંહ નામના વ્યક્તિના માધ્યમથી નકલી અને ખોટા બિલની ખરીદી કરીને માલની કિંમત અને વર્ણન બંનેની ખોટી જાહેરાત કરી હતી. આ પ્રભજોત સિંહ ત્રણ પેઢીઓનું સંચાલન કરતા હોવાનું કહેવાય છે. મેસર્સ એસ. પી. ઔદ્યોગિક નિગમ, મેસર્સ એઈસન્સ (ભારત) અને મેસર્સ પી. જે. સેલ્સ કોર્પોરેશન, લુધિયાણા. એવું કથિત રીતે જાણવા મળ્યું હતું કે નોન-એલોય સ્ટીલ, બાર, સળિયા વગેરેની કિંમત રૂ. ૧૫/- થી રૂ. ૧૭ એલોય સ્ટીલ ફોર્જિંગ, બાર, સળિયા વગેરેની આડમાં નિકાસ કરવામાં આવી હતી અને તેનું મૂલ્ય રૂ. ૧૧૦/- થી રૂ. ૧૫૦/- પ્રતિ કિલો અને વાસ્તવિક કિંમતથી વધુની નિકાસની આવક હવાલા ચેનલ દ્વારા કરવામાં આવી રહી હતી. ડિરેક્ટોરેટ ઓફ રેવન્યુ ઇન્ટેલિજન્સ (ડીઆરઆઈ) ના અધિકારીઓએ ફેક્ટરી તેમજ અપીલકર્તા અને પ્રભજોત સિંહના રહેણાંક પરિસરની તલાશી લીધી હતી. વિવિધ ગુનાહિત દસ્તાવેજો મળી આવ્યા હતા. અપીલકર્તા અને ઉપરોક્ત પ્રભજોત સિંહે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૦૮ હેઠળ નિવેદનો આપ્યા હતા. પ્રભજોત સિંહે કથિત રીતે માલના વાસ્તવિક પુરવઠા વિના કમિશનના આધારે અપીલકર્તાની માલિકીના અને નિયંત્રિત એકમોને નકલી બિલ પૂરા પાડ્યા હોવાનું સ્વીકાર્યું હતું. એવું પણ જાણવા મળ્યું હતું કે અપીલકર્તાએ નિકાસ કરેલા માલને "એલોય સ્ટીલ" તરીકે જાહેર કર્યો હતો, જ્યારે સેન્ટ્રલ રેવન્યુ કંટ્રોલ લેબોરેટરી દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા પરીક્ષણો પછી, તે "એલોય સ્ટીલ સિવાયના" એટલે કે નોન-એલોય હોવાનું જાણવા

મળ્યું હતું. દુબઈ ખાતે ભારતના વાણિજ્ય દૂતાવાસ (આર્થિક) એ કથિત રીતે નિકાસ ઇન્વોઇસેસના સમાંતર સમૂહના અસ્તિત્વની પુષ્ટિ કરી હતી. ડીઇપીબી પ્રોત્સાહનો મેળવવા માટે વધુ મૂલ્યના ઇન્વોઇસેસ ભારતીય કસ્ટમ્સ સત્તામંડળો સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ હકીકતમાં ઓછા મૂલ્યના ઇન્વોઇસેસ મંજૂરી માટે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

ઉપરોક્ત આક્ષેપો પર, તા. ૫.૪.૨૦૦૫ પર અટકાયતનો આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાએ પંજાબ અને હરિયાણા હાઇકોર્ટ સમક્ષ હેબિયસ કોર્પસની રિટ જારી કરવા માટે અરજી કરી હતી. આ રિટ પિટિશનને એક વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા તા. ૨૩.૧૧.૨૦૦૫ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. એક લેટર પેટન્ટ અપીલ, જે સ્વીકારવામાં આવી હતી, જે જાળવી ન શકાય તેવી હતી, તેની સામે ફરીથી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે વિવાદિત ચુકાદાને કારણે ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

જોકે ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ, અટકાયતના આદેશની કાયદેસરતા અથવા માન્યતા પર સવાલ ઉઠાવવા માટે અપીલકર્તા વતી વિનંતી કરાયેલ મુખ્ય આધાર અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં અસ્પષ્ટ વિલંબ હતો જેને ઉચ્ચ અદાલતની તરફેણ મળી ન હતી. આપણી સામે, અન્ય કેટલાક આધારો, એટલે કે., અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મહત્વપૂર્ણ/સામગ્રી દસ્તાવેજોની બિન-પ્લેસમેન્ટ,

અટકાયતના ક્રમમાં આધાર રાખતા અથવા સંદર્ભિત દસ્તાવેજોની બિન-પુરવઠો તેમજ અટકાયત અધિકારી તરફથી મનની બિન-અરજી પણ ઉઠાવવામાં આવી હતી. આ દરમિયાન અટકાયતનો સમયગાળો પૂરો થયો હોવાથી, અપીલકર્તાને ફરાર જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. તેને તા. ૧૭.૫.૨૦૦૬ પર કસ્ટડીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. જો કે, આ અપીલને સ્મગલર્સ એન્ડ ફોરેન એક્સચેન્જ મેનિપ્યુલેટર્સ (સંપત્તિ જપ્તી) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ (ટૂંકમાં "સેફ્ટી") હેઠળ કાર્યવાહી તરીકે દબાવવામાં આવી છે, જે અપીલકર્તા સામે શરૂ કરવામાં આવી છે.

આપણે પહેલા ન સમજાય તેવા વિલંબના પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કરી શકીએ છીએ. આ સંબંધમાં આપણે નીચેની તારીખો જોઈ શકીએ છીએ.

તા. ૧૩.૧૦.૨૦૦૩ પર, અપીલકર્તાની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. તેમને તા. ૬.૧.૨૦૦૪ પર જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ભારતની અંદર અને બહાર ઘણી પૂછપરછ હાથ ધરવામાં આવી હતી. વિદેશી તપાસના સંબંધમાં એક અહેવાલ તા. ૧૨.૫.૨૦૦૪ પર પ્રાપ્ત થયો હતો. તા. ૨૫.૬.૨૦૦૪ પર અટકાયતની દરખાસ્ત મોકલવામાં આવી હતી જેને તા. ૨.૧૨.૨૦૦૪ પર મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. તા.૨૦.૧૨.૨૦૦૪ પર, DRI ના સત્તાવાળાઓએ જણાવ્યું હતું કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ પછીના વ્યવહારો તપાસ હેઠળ ન હતા.

વધુમાં, ડી. આર. આઈ. ના અધિકારીઓએ ૨૮.૦૨.૨૦૦૫ તારીખના પત્ર દ્વારા બેંકને અપીલકર્તાઓના બેંક ખાતાઓને ડીફ્રીઝ કરવાની વિનંતી કરી હતી. અટકાયતનો આદેશ ૫.૪.૨૦૦૫ પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે અમારું ધ્યાન તારીખોની લાંબી સૂચિ તરફ દોર્યું છે જે દર્શાવે છે કે તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને મોટી સંખ્યામાં વ્યક્તિઓના નિવેદનો નોંધવા પડ્યા હતા. અટકાયતનો અંતિમ આદેશ માત્ર વિવિધ સ્થળોએ દરોડા પાડવા, મોટી સંખ્યામાં સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધવા, ભારતની અંદર અને ભારતની બહાર સઘન પૂછપરછ હાથ ધરવા, ત્રણ અલગ-અલગ પ્રયોગશાળાઓમાંથી પરીક્ષણ અહેવાલો મેળવવાના આધારે જ નહીં પણ એ હકીકત પર પણ હતો કે નોટિસો છતાં અપીલકર્તા અને તેના સહયોગીઓએ તપાસ અધિકારીઓ સાથે સહકાર આપ્યો ન હતો. તેઓએ સમયાંતરે વિવિધ દીવાની કાર્યવાહી શરૂ કરી, વિવિધ વચગાળાના આદેશો મેળવ્યા અને આમ, અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવામાં વિલંબને સમજાવવામાં આવ્યો નથી એમ ન કહી શકાય.

વિદ્વાન વકીલ દલીલ કરશે કે કોફેપોસા હેઠળ ગુનાની પ્રકૃતિ અને તીવ્રતાને ધ્યાનમાં રાખીને, કોફેપોસા હેઠળ પસાર કરવામાં આવેલા અટકાયતના આદેશ અને રાજેન્દ્રકુમાર નટવરલાલ શાહ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય (૧૯૮૮)

૩ એસ. સી. સી. ૧૫૩ માં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા અનુસાર અન્ય કાયદાઓ વચ્ચે તફાવત કરવો આવશ્યક છે અને આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચ અદાલત સાચા નિર્ણય પર પહોંચી હોવાનું માનવામાં આવે છે.

નિર્વિવાદપણે, અમુક અંશે વિલંબ સમજાવવામાં આવ્યો છે. પરંતુ, અમે સમજી શકતા નથી કે અટકાયતની દરખાસ્ત તા. ૨.૧૨.૨૦૦૪ પર કરવામાં આવી હોવા છતાં, અટકાયતનો આદેશ ચાર મહિના પછી શા માટે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. આપણે એ પણ નોંધવું જોઈએ કે આ દરમિયાન તા. ૨૦.૧૨.૨૦૦૪ પર, DRI ના સત્તાવાળાઓએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ પછીના વ્યવહારો તપાસ હેઠળ ન હતા:

".....ઉપર ઉલ્લેખિત અમારા પત્રમાં, તમારી કચેરીને વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે મેસર્સ ગિરનાર ઇમ્પેક્સ લિમિટેડ અને મેસર્સ સિરી અમર એક્સપોર્ટ્સને DEPB સ્કિપ્ટ્સ જારી ન કરવામાં આવે, માત્ર કાર્યવાહીની તારીખ સુધી આ પક્ષો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બાકી અરજીના સંદર્ભમાં, જો કોઈ હોય તો, એટલે કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ કારણ કે આ કચેરીમાં પ્રાપ્ત ગુપ્ત માહિતી અનુસાર ભૂતકાળની નિકાસ શંકાસ્પદ હોવાથી તપાસ હેઠળ હતી. કાર્યવાહીની તારીખ એટલે કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ પછી પક્ષોને મળતા નિકાસ પ્રોત્સાહનોને રોકવાનો આ કાર્યાલયનો ઇરાદો ક્યારેય નહોતો. સિવિલમાં, તમારા કાર્યાલયનો

પત્ર નં. B.L.-૨/Misc.AM-૨૦૦૩/Ldh તા. ૧૭.૦૫.૨૦૦૪ નો સંદર્ભ આપવામાં આવી રહ્યો છે, જે આ કાર્યાલયમાં પ્રાપ્ત થતો નથી. તેથી, તમને વિનંતી કરવામાં આવે છે કે આ પત્રની ફોટોકોપી આ પત્રના વાહકને પૂરી પાડવામાં આવે કારણ કે આ પત્ર માનનીય અદાલતમાં જવાબ દાખલ કરવા માટે જરૂરી છે.

વધુમાં, અહીં અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, ડી. આર. આઈ. ના અધિકારીઓએ તા. ૨૮.૦૨.૨૦૦૫ ના પત્ર દ્વારા બેંકને અપીલકર્તાના બેંક ખાતાઓને ડીફ્રીઝ કરવાની વિનંતી કરી હતી.

અમારા મતે, ઉપરોક્ત દસ્તાવેજો ભૌતિક હતા.

તેથી, તેમના દ્વારા એકત્ર કરવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે અટકાયતનો આદેશ કેમ પસાર કરી શકાયો નહીં તે સમજવું મુશ્કેલ હતું.

તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જો વિલંબને પૂરતા પ્રમાણમાં સમજાવવામાં આવે, તો તે કોફેપોસા હેઠળ અટકાયતના આદેશને રદ કરવા માટેનો આધાર નહીં હોય, પરંતુ આ કિસ્સામાં વિલંબનો મોટો ભાગ અસ્પષ્ટ રહે છે.

અમે એ પણ રેકૉર્ડ પર મૂકી શકીએ છીએ કે ન્યાયમૂર્તિ સેન દ્વારા રાજેન્દ્રકુમાર નટવરલાલ શાહ (ઉપરોક્ત) માં અટકાયતના આદેશ તરફ દોરી જતી પ્રક્રિયાઓના વિવિધ તબક્કાઓ નિર્ધારિત કરતી વખતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે કાર્યવાહી કરવામાં ન સમજાય તેવા વિલંબ અંગેનો નિયમ લવચીક નથી અને કોફેપોસા હેઠળ અટકાયતને અલગ દ્રષ્ટિકોણથી ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે.

આ પ્રશ્ન તાજેતરમાં રાજિન્દર અરોરા વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો (૨૦૦૬) જ એસ. સી. સી. ૭૯૬ માં વિચારણા માટે આવ્યો હતો, જેમાં તે ઠરાવવામાં આવ્યો છે:

"વધુમાં પ્રતિવાદી દ્વારા આટલા લાંબા સમય પછી અટકાયતનો આદેશ કેમ જારી કરવામાં આવ્યો તે અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી નથી. અટકાયતનો આદેશ જારી કરતા પહેલા સત્તાવાળાઓ દ્વારા પણ આ પ્રશ્નની તપાસ કરવામાં આવી નથી.

અટકાયતનો આદેશ જારી કરવામાં વિલંબને લગતા પ્રશ્નને ટી. ડી. અબ્દુલ રહેમાન વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય અને અન્ય એ. આઈ. આર. ૧૯૯૦ એસ. સી. ૨૨૫ માં આ અદાલત દ્વારા અટકાયતના આદેશને રદ કરવા માટે માન્ય આધાર માનવામાં આવ્યો છે:

"ઉપરોક્ત નિર્ણયોનો સારાંશ આ રીતે આપી શકાયઃ અટકાયતનો આદેશ પસાર કરવા માટે જરૂરી વ્યક્તિની પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓ આદેશ આપવામાં આવે તે સમયની નજીક છે કે પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓ અને અટકાયતના હેતુ વચ્ચેનો જીવંત સંબંધ તોડવામાં આવે છે તે પ્રશ્ન દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે. કોઈ સખત અને ઝડપી નિયમ ચોક્કસપણે ઘડી શકાતો નથી જે તમામ સંજોગોમાં લાગુ થશે અને તે માટે કોઈ સંપૂર્ણ માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરી શકાતી નથી. તે અનુસાર છે કે નિંકટતાની કસોટી એ માત્ર વાધાજનક કૃત્યો અને અટકાયતના ક્રમ વચ્ચેના મહિનાઓની સંખ્યાને ગણીને સખત અથવા યાંત્રિક કસોટી નથી. જો કે, જ્યારે પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓ અને અટકાયતના આદેશને પસાર કરવામાં અનુચિત અને લાંબો વિલંબ થાય છે, ત્યારે અદાલતે તપાસ કરવી પડશે કે શું અટકાયત કરનાર સત્તામંડળે આવા વિલંબની સંતોષકારક તપાસ કરી છે કે કેમ અને જ્યારે જવાબ આપવા માટે બોલાવવામાં આવે ત્યારે આ વિલંબ કેમ થયો તે અંગે વાજબી અને વાજબી સમજૂતી આપી છે કે કેમ અને આગળ કોર્ટે તપાસ કરવી પડશે કે દરેક કેસના સંજોગોમાં કારણભૂત જોડાણ તૂટી ગયું છે કે કેમ. તેવી જ રીતે જ્યારે અટકાયતના આદેશની તારીખ અને અટકાયત કરનારની ધરપકડ મેળવવાની તારીખ વચ્ચે અસંતોષકારક અને અસ્પષ્ટ વિલંબ થાય છે, ત્યારે આવા વિલંબથી અટકાયત કરનાર અધિકારીની વ્યક્તિલક્ષી સંતોષની વાસ્તવિકતા પર નોંધપાત્ર શંકા ઉભી થાય છે, જે કાયદેસરના નિષ્કર્ષ

તરફ દોરી જાય છે કે અટકાયત કરનાર અધિકારી તેને પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે કામ કરતા અટકાવવાના દૃષ્ટિકોણથી અટકાયત કરવાની જરૂરિયાત અંગે ખરેખર અને ખરેખર સંતુષ્ટ ન હતા.

અટકાયતનો આદેશ જારી કરવામાં આ કેસમાં કેટલો વિલંબ થયો તે સમજાવવામાં આવ્યું નથી. હકીકતમાં, તે વતી કોઈ કારણ સોંપવામાં આવ્યું નથી ".

વિલંબ, જેમ કે જાણીતું છે, બંને તબક્કાઓ પર સમજાવવું પડશે. કોર્ટે એકંદર ચિત્રને ધ્યાનમાં રાખીને આ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવો જરૂરી છે. આપણે એસ. કે. સેરાજુલ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય [(૧૯૭૫) ૨ એસ. સી. સી. ૭૮], માં જોઈ શકીએ છીએ. આ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો:

"આમ બંને તબક્કે વિલંબ થયો હતો અને આ વિલંબ, જ્યાં સુધી સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અટકાયતના ક્રમમાં પઠન કરાયેલા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ, બર્દવાનના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષની વાસ્તવિકતા પર નોંધપાત્ર શંકા પેદા કરશે. એવું માનવું વાજબી રહેશે કે જો બર્દવાનના જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ તેમની સામેના દસ્તાવેજો પર યોગ્ય રીતે ધ્યાન આપ્યા પછી ખરેખર અને ખરેખર સંતુષ્ટ હોત કે અરજદારને પૂર્વગ્રહયુક્ત રીતે કામ કરતા અટકાવવાના દૃષ્ટિકોણથી

અટકાયત કરવી જરૂરી છે, તો તેમણે અટકાયતનો આદેશ આપવા અને અરજદારની ધરપકડ સુરક્ષિત કરવા બંનેમાં વધુ ત્વરિતતા સાથે કામ કર્યું હોત અને અરજદારને તેની નાપાક પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવા માટે આટલા લાંબા સમય સુધી ફરાર રહેવાની મંજૂરી આપવામાં આવી ન હોત.

અબ્દુલ સલામ આલિયાસ થિય્યાન પુત્ર થિય્યાન મોહમ્મદ, ડિટેનુ નંબર ૯૬૨, સામાન્ય જેલ, ત્રિવેન્દ્રમ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય [(૧૯૯૦) ૩ એસ. સી. સી. ૧૫] જેમાં વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે મજબૂત નિર્ભરતા મૂકી છે, આ અદાલતને જાણવા મળ્યું છે કે પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓની સંભાવના અથવા સંભાવના હતી અને આમ, અથવા માત્ર વિલંબ, જ્યાં સુધી તે સમજાવવામાં આવે ત્યાં સુધી, અદાલત અટકાયતને રદ કરી શકશે નહીં.

તાત્કાલિક કિસ્સામાં, અમે અહીં પહેલાં નોંધ્યું છે કે ડી. આર. આઈ. ના સત્તાવાળાઓએ પોતે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ પછી અપીલકર્તાની પ્રવૃત્તિઓ પ્રશ્નમાં ન હતી અને હકીકતમાં તમામ બેંક ખાતાઓ ડીફ્રીઝ કરવામાં આવ્યા હતા.

જોકે વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ તેમની રજૂઆતમાં સાચા હોઈ શકે છે કે સામાન્ય રીતે આપણે અપીલકર્તાને નવા આધારો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપીને

ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ અમારા વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં, પરંતુ અમારા મતે, આપણે આમ કરવું પડશે કારણ કે અટકાયતના આદેશને અલગ ઢ્રષ્ટિકોણથી ધ્યાનમાં લેવો પડી શકે છે. તે સાચું હોઈ શકે છે કે અટકાયતનો સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો છે. તે વધુ સાચું હોઈ શકે છે કે અપીલકર્તા સમગ્ર સમયગાળા માટે અટકાયતમાં રહ્યો હતો પરંતુ તે કહેવું એક બાબત છે કે આ સંજોગોમાં હેબિયસ કોર્પસની રિટ જારી કરી શકાતી નથી પરંતુ તે કહેવું બીજી બાબત છે કે અટકાયતનો આદેશ રદ કરવો જરૂરી છે જેથી અટકાયત કરનારને સેફેમા હેઠળ તેની નાગરિક જવાબદારીઓ ટાળવા માટે સક્ષમ બનાવી શકાય અને તેની પોતાની પ્રતિષ્ઠાને પણ સુરક્ષિત કરી શકાય.

આ પ્રકારના કિસ્સામાં, અમે સ્પીકારેલા તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને એવું નથી માનતા કે અમે અપીલકર્તાને ઉપરોક્ત પ્રશ્નો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપીશું નહીં.

જ્યાં સુધી અટકાયત અધિકારી સમક્ષ સામગ્રી દસ્તાવેજો ન મૂકવાનો પ્રશ્ન છે, અમે નીચેની તારીખોની નોંધ લઈ શકીએ છીએ:

(i) તા.પ.૭.૨૦૦૨ તારીખના પત્ર દ્વારા, ડી આર આઈ ના સત્તાવાળાઓએ જણાવ્યું હતું કે વિગતવાર તપાસ કર્યા પછી અપીલકર્તા અગાઉના વર્ષો માટે નિર્દોષ જાહેર થયો હતો.

(ii) તા. ૨૦.૧૨.૨૦૦૪ તારીખના પત્ર દ્વારા, ડી આર આઈ ના સત્તાવાળાઓએ જણાવ્યું હતું કે તા. ૧૧.૧૦.૨૦૦૩ પછીના વ્યવહારો તપાસ હેઠળ ન હતા અને તા. ૨૮.૨.૨૦૦૫ અને તા. ૭.૩.૨૦૦૫ તારીખના પત્રો દ્વારા, અપીલકર્તાના બેંક ખાતાઓને ડીફ્રીઝ કરવામાં આવ્યા હતા.

(૩) સિવિલ કોર્ટના કારણે તા. ૭.૫.૨૦૦૪ અને તા. ૩૧.૫.૨૦૦૪ ના આદેશો દ્વારા, મેસર્સ ગિરનાર અને શ્રી અમરના બેંક ખાતાઓ ડીફ્રીઝ કરવામાં આવ્યા હતા.

(iv) તા. ૧૩.૮.૨૦૦૪ ના આદેશ દ્વારા, ટ્રિબ્યુનલે માલ છોડવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

(v) તા. ૩૧.૮.૨૦૦૪ અને તા. ૨૮.૧૦.૨૦૦૪ ના આદેશો દ્વારા, દીવાની ન્યાયાધીશે અપીલકર્તાને દસ્તાવેજો બહાર પાડવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

(vi) તા. ૧૮.૧૧.૨૦૦૪ ના આદેશ દ્વારા, સિવિલ કોર્ટે દસ્તાવેજો જાહેર ન કરવા બદલ DRI ના અધિકારીઓને તિરસ્કારની નોટિસ જારી કરી હતી અને ડી આર આઈ ના અધિકારીઓએ અદાલત સમક્ષ નિવેદન આપ્યું હતું કે દસ્તાવેજો પરત કરવામાં આવી રહ્યા છે.

અમે અહીં અગાઉ નોંધ્યું છે કે વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તાએ વિવિધ દીવાની મુકદ્દમાઓ શરૂ કરીને કાર્યવાહીમાં અવરોધ ઊભો કર્યો હતો.પરંતુ, નિર્વિવાદપણે, સિવિલ કોર્ટની કાર્યવાહી સાથે સંકળાયેલા તે દસ્તાવેજો અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા ન હતા. જો આવું ન કરવામાં આવ્યું હોત, તો અટકાયતનો આદેશ જારી કરવામાં વિલંબ માત્ર સમજાવી ન શકાયો હોત, પણ આ રીતે આદેશ પોતે જ દૂષિત થઈ ગયો હોત.વધુમાં, સિવિલ કોર્ટની કાર્યવાહી તા. ૧૯.૧૧.૨૦૦૪ પર પૂરી થઈ ગઈ હતી. દેખીતી રીતે, અટકાયત કરનાર સત્તામંડળે અપીલકર્તાની અટકાયત કરવા માટે તાત્કાલિક પગલાં લીધાં ન હતાં. દીવાની અદાલતની કાર્યવાહીને લગતા દસ્તાવેજો અટકાયત અધિકારી સમક્ષ કેમ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા તે સમજાવવામાં આવ્યું નથી. તેમના પોતાના પ્રદર્શન પર, પ્રતિવાદીઓ સ્વીકારે છે કે તેઓ સંબંધિત દસ્તાવેજો હતા.

આ અદાલત દ્વારા રાજિન્દર અરોરા (ઉપરોક્ત) માં આ પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવામાં આવી છે:

"વધુમાં, કસ્ટમ્સ વિભાગ પાસેથી માંગવામાં આવેલા સ્થિતિ અહેવાલને સક્ષમ સત્તાવાળાઓ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો નથી.

કે. એસ. નાગમુથુ વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય કેસમાં આ અદાલતની ખંડપીઠે. [૨૦૦૫ (૯) સ્કેલ ૫૩૪] એ આધાર પર અટકાયતનો આદેશ ૨૯ કર્યો કે સંબંધિત સામગ્રી અટકાયત અધિકારી પાસેથી રોકવામાં આવી હતી; જે તે કિસ્સામાં અટકાયત કરનારનો તેના દ્વારા કરવામાં આવેલી કબૂલાતમાંથી પીછેહઠ કરતો પત્ર હતો.

પી. સરવનન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ટી. એન. એન્ડ અર્સ [(૨૦૦૧) ૧૦ એસ. સી. સી. ૨૧૨] માં, એવું કહેવામાં આવ્યું હતું:

"જ્યારે અમે અટકાયત અધિકારી દ્વારા ગણાયેલ અટકાયતના આધારોમાંથી પસાર થયા ત્યારે અમે નોંધ્યું કે અટકાયત અધિકારી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ તેમાં ઉલ્લેખિત તમામ આધારોનું સંચિત પરિણામ હતું તે નિષ્કર્ષમાંથી કોઈ છટકી શકતું નથી. અમારા માટે એમ કહેવું મુશ્કેલ છે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી માત્ર તા. ૭-૧૧-૧૯૯૯ તારીખના અરજદારને આભારી કબૂલાતના આધારે વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ પર આવ્યા હોત, ખાસ કરીને કારણ કે તે તેના દ્વારા પાછો ખેંચવામાં આવ્યો હતો. એવું માની શકાય છે કે સહ-આરોપી શૌકત અલી દ્વારા કરવામાં આવેલી કબૂલાતથી પણ અંતિમ અભિપ્રાયમાં ફાળો આપ્યો હશે કે તા. ૭-૧૧-૧૯૯૯ પર અરજદાર દ્વારા

કરવામાં આવેલી કબૂલાત પર સુરક્ષિત રીતે વિશ્વાસ કરી શકાય છે.જો અટકાયત અધિકારીને એ હકીકતની જાણ કરવામાં આવી હોત કે શૌકત અલીએ તેની કબૂલાત પાછી ખેંચી લીધી છે, તો શું સ્થિતિ હોત, તે આપણા માટે આ અંતર પર પૂર્વલક્ષી ચુકાદો આપવાનું નથી.

અહેમદ નાસર વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય [(૧૯૯૯) ૮ એસ. સી. સી. ૪૭૩] માં, આ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

"પ્રશ્ન એ નથી કે તે પત્રોની સામગ્રીનો બીજો ભાગ સુસંગત હતો કે નહીં, પરંતુ તે અટકાયત અધિકારી સમક્ષ તેના વિચારણા માટે મૂકવામાં આવ્યો હતો કે કેમ. તેના પર કોઈ બે મંતવ્યો ન હોઈ શકે.તેમાં ગમે તે મૂલ્યની અટકાયતની સ્થિતિ જ છે. જો આ ન હોય તો બીજું શું સંબંધિત હશે?એવું હોઈ શકે છે કે અટકાયત અધિકારી પ્રાયોજક અધિકારી જેવા જ નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હશે પરંતુ તેની સામગ્રીઓ સુસંગત છે જેને પ્રાયોજક અધિકારી દ્વારા રોકી શકાતી નથી. તા. ૧૯-૪-૧૯૯૯ તારીખનો પત્ર પ્રાયોજક અધિકારી સુધી પહોંચ્યો હતો અને અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મૂકવા માટે સમયસર પહોંચી ગયો હતો. તેને અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મૂકવા માટે પ્રાયોજક અધિકારી પર જવાબદારી મૂકવામાં આવી છે, જે કરવામાં આવી નથી. તા.૨૩-૪-૧૯૯૯ નો જે પત્ર સંબંધિત સચિવને બપોરે ૩ વાગ્યે તા. ૨૬-૪-૧૯૯૯ પર પહોંચ્યો હતો તે

પણ તા. ૨૮-૪-૧૯૯૯ તારીખના ઔપચારિક અટકાયત આદેશના ઘણો પહેલા હતો. સંબંધિત સચિવ તેને અટકાયત અધિકારી સમક્ષ મૂકવા માટે બંધાયેલા હતા. પ્રતિવાદી સત્તાધિકારી તેને ન મૂકવા માટે યોગ્ય ન હતા કારણ કે તેમાં માત્ર તે જ નથી કે જેનો ઉલ્લેખ ૧-૪-૧૯૯૯ તારીખની જામીન અરજીમાં પહેલેથી જ કરવામાં આવ્યો છે પરંતુ કંઈક વધુ છે.

અટકાયત અધિકારી દ્વારા અપીલકર્તા અને પ્રભજોત સિંહના નિવેદનોની નોંધ લેવામાં આવી હતી. અટકાયતના ક્રમમાં તેનો ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તાના કહેવા પર રેકૉર્ડ સાથે ચેડા કરવામાં આવ્યા હતા. અપીલકર્તા અને પ્રભજોત સિંહના સ્વ-આક્ષેપાત્મક નિવેદનો ફાઈલમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યા હોવાનું કહેવાય છે. પ્રતિવાદીઓએ દલીલ કરી હતી કે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ પર અપીલકર્તા અને એક સિપાહી નરેન્દર સિંહ સામે પણ નોંધવામાં આવી હતી. પરંતુ ઉપરોક્ત માહિતી અહેવાલ માત્ર તા. ૬.૪.૨૦૦૫ પર નોંધવામાં આવ્યો હતો અને અટકાયતના આદેશની તારીખ પહેલાં નહીં.

અટકાયતના આદેશના ફક્ત ૩૬ માં અટકાયત અધિકારીએ જણાવ્યું હતું કે:

"ઉપર જણાવેલી હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, મને આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં

કોઈ ખચકાટ નથી કે તમે તમારી ભૂલો અને કૃત્યો દ્વારા ઉપર વર્ણવ્યા મુજબ પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓમાં સંડોવાયેલા છો. ગુનાની પ્રકૃતિ અને ગંભીરતાને ધ્યાનમાં રાખીને, તમે આવી પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓમાં તમારી જાતને જે સુનિયોજિત રીતે રોક્યા છે અને ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ તેમાં તમારી ભૂમિકાને ધ્યાનમાં રાખીને, જે ભવિષ્યમાં આવી પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ થવાની તમારી ઉચ્ચ ક્ષમતા અને વલણને પ્રતિબિંબિત કરે છે, હું સંતુષ્ટ છું કે ભવિષ્યમાં તમને માલની દાણચોરીથી રોકવા માટે કોફેપોસા અધિનિયમ, ૧૯૭૪ હેઠળ અટકાયત દ્વારા ભવિષ્યમાં આવી પૂર્વગ્રહયુક્ત પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ થવાથી અટકાવવાની જરૂર છે.

અમને અટકાયતના આદેશ દ્વારા લેવામાં આવ્યા છે.અપીલકર્તા અને ઉપરોક્ત પ્રભજોત સિંહના નિવેદનો તેમાં વિસ્તૃત રીતે નોંધવામાં આવ્યા હતા. આવા નિવેદનનું રેકોર્ડિંગ આવા દસ્તાવેજોની ઝેરોક્ષ નકલોમાંથી કરવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ જે અટકાયત અધિકારી પાસે ઉપલબ્ધ હતા. અટકાયતનો આદેશ પસાર થાય તે પહેલાં અપીલકર્તા અને પ્રભજોત સિંહના કથિત રીતે કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૧૦૮ના સંદર્ભમાં કરવામાં આવેલા સ્વ-આક્ષેપાત્મક નિવેદનો પર વિચાર કરવો જરૂરી હતો. એવું જ કરવામાં આવ્યું ન હતું. આવા દસ્તાવેજોની મૂળ અટકાયત અધિકારી પાસે ઉપલબ્ધ ન હોઈ શકે પરંતુ સ્વીકાર્યું છે કે ઝીરોક્સ નકલો હતી.તે નકારી કાઢવામાં આવ્યું નથી અથવા વિવાદિત નથી કે ઉપરોક્ત

દસ્તાવેજોની ઝીરોક્સ કરેલી નકલો પણ અટકાયતમાં લેવાયેલ વ્યક્તિને પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી. તે સાચું હોઈ શકે છે કે અપીલકર્તાએ તેની રજૂઆત તારીખ ૧૪.૦૬.૨૦૦૫ માં તેને અટકાયતના આધારમાં ઉલ્લેખિત અથવા ઉલ્લેખિત મૂળ દસ્તાવેજો બતાવવાની વિનંતી કરી હતી, પરંતુ પછી ઓછામાં ઓછી તેની ઝીરોક્સ નકલો તેને ઉપલબ્ધ કરાવવી જોઈતી હતી.

વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે રજૂઆત કરી હતી કે જે દસ્તાવેજો મહત્વપૂર્ણ ન હતા અથવા જેને માત્ર આકસ્મિક તરીકે ઓળખવામાં આવ્યા હતા, તેમનો પુરવઠો ન હોવાને કારણે અટકાયતનો આદેશ દૂષિત ન થઈ શકે, જેમ કે આ અદાલતે કામરુન્નિસા વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય [(૧૯૯૧) ૧ એસસીસી ૧૨૮] માં જણાવ્યું હતું. આ નિર્ણય એક અલગ વાસ્તવિક પરિસ્થિતિમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ચુકાદામાં, આ અદાલતે કાયદો આ રીતે રજૂ કર્યો હતો:

".....જો અટકાયતના આધારે સહ-આરોપી સંબંધિત તપાસના અમુક ભાગને માત્ર આકસ્મિક સંદર્ભ આપવામાં આવે છે, જે અટકાયત કરનાર સામે સ્થાપિત કેસ સાથે કોઈ સુસંગતતા નથી, તો તે સમજવું મુશ્કેલ છે કે અટકાયત કરનાર કેવી રીતે દલીલ કરી શકે કે તેમને અસરકારક પ્રતિનિધિત્વ કરવાના અધિકારથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા હતા. તે કહેવું પૂરતું નથી કે અટકાયત કરનારાઓને

માંગ પર સમયસર દસ્તાવેજોની નકલો પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી, પરંતુ તે વધુ દર્શાવવું આવશ્યક છે કે બિન-પુરવઠાએ અટકાયત કરનારના અસરકારક અને હેતુપૂર્ણ પ્રતિનિધિત્વ કરવાના અધિકારને નબળી પાડ્યો છે. કોઈપણ અથવા દરેક દસ્તાવેજની માંગ, ભલે તે સંબંધિત અટકાયત માટે અપ્રસ્તુત હોય, માત્ર અટકાયતના આધારે તેનો સંદર્ભ છે તે આધાર પર, અન્યથા કાનૂની અટકાયતના આદેશને દૂષિત કરી શકાતો નથી. આ વતી કોઈ સખત અને ઝડપી નિયમ નિર્ધારિત કરી શકાતો નથી પરંતુ જે જરૂરી છે તે એ છે કે અટકાયત કરનાર વ્યક્તિએ બતાવવું જોઈએ કે સલાહકાર મંડળની બેઠક પહેલાં દસ્તાવેજો પૂરા પાડવામાં નિષ્ફળતાએ તેના અધિકારને નબળી અથવા પૂર્વગ્રહયુક્ત કર્યો હતો, ભલે તે ભલે ગમે તેટલું ઓછું અથવા નજીવી હોય.વર્તમાન કેસમાં, સલાહકાર મંડળની બેઠક પહેલાં દસ્તાવેજો પૂરા પાડવામાં આવ્યા ન હતા તે સિવાય, એવી કોઈ દલીલ કરવામાં આવી નથી કે તેના પરિણામે તેમના અધિકારમાં હાનિ થઈ હતી કે ન તો અરજદારોના વકીલ આવા કોઈ પૂર્વગ્રહ તરફ ધ્યાન દોરે. તેથી અમારો અભિપ્રાય છે કે આ વતી બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત અસમર્થનીય છે.

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો) તેથી, જે સુસંગત છે તે એ હતું કે દસ્તાવેજો ભૌતિક હતા કે નહીં. જો દસ્તાવેજો એવા હતા કે જેથી અટકાયત કરાયેલ વ્યક્તિ અસરકારક રજૂઆત કરી શકે જે તેનો બંધારણીય અને વૈધાનિક અધિકાર પણ

છે, તો તેનો પુરવઠો ન આપવો એ અટકાયતના આદેશને દૂષિત કરશે.

તે એક સામાન્ય કાયદો છે કે જે દસ્તાવેજો સામગ્રી નથી તેવા તમામ દસ્તાવેજો પૂરા પાડવા જરૂરી નથી. જે પ્રદાન કરવું જરૂરી છે તે સંબંધિત અને ભૌતિક દસ્તાવેજો છે, પરંતુ, આમ, તમામ સંબંધિત દસ્તાવેજો પૂરા પાડવા આવશ્યક છે જેથી અટકાયત કરનારને અસરકારક પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે સક્ષમ બનાવી શકાય જે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨ (૫) હેઠળ તેનો મૂળભૂત અધિકાર છે. અસરકારક પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો અધિકાર પણ એક વૈધાનિક અધિકાર છે. [જુઓ સુનીતા જૈન વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય (૨૦૦૬) ૩ એસ. સી. સી. ૩૨૧ આ કેસમાં, અપીલકર્તા અને પ્રભજોત સિંહના નિવેદનો, અમારા મતે, ભૌતિક હતા. તેમને રોકી શકાયા ન હોત. જો ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોની મૂળ ઉપલબ્ધ ન હોત, તો તેની ઝેરોક્ષ નકલો તેમને ઉપલબ્ધ કરાવી શકાતી હતી.

અટકાયતના આદેશના એક ભાગમાં ઉપરોક્ત દસ્તાવેજો પર આધાર રાખતી વખતે અટકાયત અધિકારી બીજા ભાગમાં એમ ન કહી શક્યો હોત કે તે તેના પર આધાર રાખતો નથી. તેમણે પૂર્વ દશમાં ઉપરોક્ત નિવેદનોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો તે જ હકીકત એ હકીકતનો સંકેત આપે છે કે તેમણે ઉપરોક્ત દસ્તાવેજો પર આધાર રાખ્યો હતો. અટકાયતના વિવાદિત આદેશના અગાઉના ભાગમાં પણ, એટલે કે અટકાયત સત્તાધિકારીએ પોતાના તારણો કાઢ્યા હોવાનું જણાય છે.

ઉપરોક્ત અમારા તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રી મુકુલ રોહતગી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર નથી કે અટકાયતનો આદેશ મનની બિન-અરજીથી પીડાય છે. તેથી હાઈકોર્ટના ચુકાદાને ટકાવી શકાતો નથી. તે મુજબ તેને રદ કરવામાં આવે છે અને અપીલકર્તા સામે પસાર કરવામાં આવેલા અટકાયતના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે. અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ખર્ચ બાબતે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

એન. જે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.